
VLADIMIR BEȘLEAGĂ – PROMOTOR AL VALORILOR AUTENTICE

CZU : 821.135.1(478).09''19/20''(092)Beșleagă V.***Laudatio* pentru scriitorul Vladimir BEȘLEAGĂ**

Maria Șlehtițchi

Domnul Vladimir Beșleagă este unul din cei mai importanți scriitori ai literaturii române din Basarabia. Patriarh al culturii noastre, Vladimir Beșleagă a consacrat în literatura română din stînga Prutului proza modernă de sorginte psihologică, iar numele său este legat înainte de toate de apariția, consolidarea și dezvoltarea romanului. Personalitate marcantă a vieții social-politice și culturale a Basarabiei, spirit activ, nonconformist, Vladimir Beșleagă este unul din fondatorii statului Republica Moldova. Scriitorul s-a născut la 25 iulie 1931, în satul Mălăiești, raionul Dubăsari, Transnistria, fiind unicul copil al lui Vasile Beșleagă și Eugeniei născută Cicîrlan.

Clasele primare și le trece în cumplite vremi de război, la școala din satul natal.

În 1950 absolvește școala medie și se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova. La ieșire, în 1955, a obținut calificarea de licențiat în limba și literatura română (moldovenească pe atunci) și tot în acest an a intrat la doctoratul Catedrei de limbă și literatură. În teza de doctorat își propunea să elaboreze o exegeză asupra unuia dintre subiectele capitale ale literaturii române de la începutul secolului XX, *Liviu Rebreanu, romancierul*. Preocupările științifice din tinerețe au marcat ulterior structura și constructele narrative ale operei lui Vladimir Beșleagă. Autorul romanului *Ion* a devenit un fel de guru al scrisului pentru viitorul romancier. Tema cercetării doctorale aprobată în 1955, an al dezghețului hrușciolist, nu a putut fi însă acceptată ca valabilă pentru susținerea lucrării de grad științific, cu doar cîțiva ani mai tîrziu fiind declarată inacceptabilă pentru comisiile specializate. Sistemul totalitar comunist acoperea libertatea de gîndire din nou, cam pentru patru decenii, cu o gheață groasă. Disperat, cu familia împrăștiată, Vladimir Beșleagă renunță să elaboreze o altă lucrare de doctorat, un gest onest de intelectual pur-sînge, pentru care principiile contează cu adevărat și care nu s-a conformat conjuncturii și nu a acceptat să se căpătuiască cu un așa-zis titlu științific, promovînd pseudo-adevărul, precum au făcut-o atîția.

.....

Cu un doctorat ratat, Vladimir Beșleagă se îndreaptă spre activitatea de ziarist. Anterior colaborase netitular la unele publicații pentru copii și tineret, iar 1958 este angajat cu acte în regulă la revista de satiră și umor *Chipăruș*, aici se reține doar un an, întrucât în 1959 redactorul-șef al revistei este destituit imputându-i-se publicarea unor materiale critice de nuanță antisovietică și naționalistă (acesta era verdictul dat de CC al BC al RSSM). De rînd cu alți tineri din redacție este concediat și Vladimir Beșleagă. Blamat de la diferite tribune și în presă, fără casă și fără masă, scriitorul rămîne pe drumuri. Destinul omului Vladimir Beșleagă va fi contorsionat, soarta, purtîndu-l pe diferite căi unele dramatice, tragice altele, pierderile, durerile și suferințele prin care i-a fost dat să treacă i-au retușat ușor lumina de pe chip cu linii melancolice, dar optimismul, curiozitatea, dorința de comunicare care vin din adîncul firii nu l-au părăsit niciodată, cel puțin așa îl știm noi. Scriitorul Vladimir Beșleagă a debutat editorial la vîrsta de 17 ani cu o poezie dedicată Anului Nou, publicată inițial într-un ziar de perete și preluată ulterior de un ziar din Dubăsari. Putem spune că prozatorul Vladimir Beșleagă s-a născut cum se cuvine, ca tot românul, poet. Trebuie să luăm însă drept moment al debutului editorial anul 1956, cînd a apărut volumul de proze scurte pentru copii *Zbînțuila*. Altfel, generația lui Vladimir Beșleagă, dar și cea care i-a urmat, a debutat în mare parte anume din această zonă a literaturii. Scriitorul însă crede altfel. În 1963 a văzut lumina tiparului un volum de proză pentru adulți *La fîntîna Leahului*. În legătură cu această apariție am reținut următoarea-i mărturisire: „Ca orice autor la apariția primei sale cărți – și o consider *La fîntîna Leahului* prima mea carte serioasă – se cuvenea să am o bucurie. Vai, nu am avut-o poate de aceea că manuscrisul a fost zăbovit prea mult prin fel de fel de sertare sau că procesul de editare prea a durat, din contra am prins imediat ură de ea, căutările mele s-au desfășurat sub semnul negării, distrugerii tuturor principiilor și dexterităților pe care mi le formasem, lucrînd asupra acelor povestiri.” Mărturia autorului povestește de fapt despre o carte negată de către autor însuși. În 1965, zdrobit de pierderea mamei de care scriitorul s-a simțit foarte legat, abandonează proiectul unei cărți la care lucra și revine la subiectul unei povestiri mai vechi. În doar trei luni redactează romanul *Țipătul lăstunilor*, care apăru cu titlul *Zbor frînt* în 1966. Aceasta este cartea care l-a consacrat pe Vladimir Beșleagă ca scriitor, este cartea care a crescut generații de cititori, apreciată de critica literară, intrată în patrimoniul literaturii române. În 1972 Vladimir Beșleagă îi mărturisea confratelui său Serafim Sacă următoarele: „N-am știut și nu m-am gîndit niciodată să-l scriu, cu atît mai mult nu pot ști dacă este într-adevăr cum zici tu frumos, a fost o schiță într-o povestire de vreo două pagini pe care am pierdut-o, odată însă fiind într-un moment de mare durere sufletească am început să scriu ca să scap de ea, ieșea sau nu ieșea

.....
asta nu avea nici o importanță, era un moment de descărcare a sufletului”. Iată scrisul îi oferea scriitorului căutata stare de catharsis. În 1977 avea să facă alte mărturisiri legate de bucuriile pe care i le-a procurat autorului opera sa: „La apariția *Zborului frînt*, am avut bucuria împlinirii, bucuria totalei împliniri, a fost o carte pe care nici eu însumi nu-mi dau seama cum am scris-o, a fost o revelație, cred că așa ceva i se poate întîmpla unui autor o singură dată”.

A urmat munca în proiecte ample, unele realizate doar parțial. Este și cazul nuvelei *Pădurea albastră* care inițial făcea parte dintr-o lucrare de proporții la care lucra autorul în anii 1966-1968. Apoi a urmat în anii '69-'70 romanul *Noaptea a treia*, referat negativ la revista *Nistru* și la editură, ceea ce a făcut ca romanul să zacă în sertare. În perioada totalitarismului comunist scriitorii ale căror cărți nu puteau vedea lumina tiparului, activitatea lor fiind trecută la index de cerberii ideologiei oficiale, reușeau să supraviețuiască prin traduceri. S-a tradus la noi în acea perioadă foarte mult. În 1970 Vladimir Beșleagă publică traducerea celebrului roman *Daphnis și Chloe* al lui Longus, iar 1976 nemuritoarea operă a lui Erasmus din Rotterdam, *Laudă prostiei*. Maestrul Beșleagă s-a lansat și în arta cinematografică, scriind scenariile pentru filme, precum ar fi scenariul la filmul lui Iacob Burghiu *Povârnișul* din 1971.

După un cincinal de funcționare, în anii 1971-1976, la Uniunea Scriitorilor din Moldova în calitate de secretar al Comitetului de Conducere, scriitorul se consacră în totalitatea scrisului. Își propune proiecte noi, reia proiectele abandonate, cum ar fi, bunăoară, romanul *Prima ninsoare*, publicat în 1979 cu titlul *Ignat și Ana; Nepotul*, romanul care vede lumina tiparului cu titlul *Acasă* în 1976; romanul pentru adolescenți *Durere*, 1978, volumul de eseuri *Suflul vremii*, publicat în 1981.

După 18 ani, vede lumina tiparului romanul *Noaptea a treia* cu titlul *Viață și moartea nefericitului Filimon*, una din puținele opere de sertar ale literaturii române din Basarabia, avea să spună scriitorul Emilian Galaicu-Păun. Printre proiectele din această perioadă merită o atenție aparte preocuparea lui Vladimir Beșleagă pentru romanul istoric. Scriitorul s-a oprit la figura tragică a unuia din cei mai mari cărturari pe care i-a avut cultura română medievală, nefericitul Miron Costin. În urma unei documentări asidue în arhivele României și Poloniei, Vladimir Beșleagă publică primele două cărți ale unei trilogii istorice *Sînge pe zăpadă*, în 1985, *Cumplite vremi*, în 1990.

Mișcarea de renaștere și lupta de eliberare națională a basarabenilor, care începe cu istorica adunare a Uniunii Scriitorilor din 18-19 mai 1987, îl are ca protagonist și pe Vladimir Beșleagă. Anii '87-'93 ai secolului trecut sunt anii zbuciumului pentru triumful cauzei naționale. Scriitorul Vladimir Beșleagă se dedică acestei lupte trup și suflet. În 1990 este ales deputat în primul legislativ al

.....
noului stat Republica Moldova, după 1993, profund dezamăgit de revenirea la putere a neocomuniștilor agrarieni, se distanțează de activitatea politică, revine la unelte și timp de 10 ani își reevaluează stilistic toate lucrările. Din 1994 pînă în prezent este membru al colegiului de redacție al revistei de istorie și cultură *Destin românesc*. În ultimul deceniu a scos numeroase cărți de memorii și de publicistică, ține rubrici la o serie de publicații de orientare democratică și națională.

În 1991, la împlinirea vârstei de 60 de ani lui Vladimir Beșleagă i se acordă înaltul titlu de scriitor al poporului. Maestrul Beșleagă s-a învrednicit de o serie de premii literare printre care amintim Premiul de stat pentru literatură, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova și altele. Scriitorul este un spirit al cetății, pledoaria lui pentru valorile democrației și cele naționale au fost apreciate prin acordarea înaltei distincții de stat Ordinul Republicii la care va renunța în 22 ianuarie 2003 de rînd cu alți confrăți de condei, Mihai Cimpoi, Vasile Vasilache, Ion Hadîrcă în semn de protest față de gestul lui Vladimir Voronin de a acorda aceeași distincție lui Ivan Bodiul, comunistul numărul unu în perioada sovietică a Basarabiei, care „avea pe conștiință mai multe acțiuni odioase” (*Declarația Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova*). Remarcăm că declarație de renunțare la Ordinul Republicii au făcut atunci mai mulți scriitori, dar și-au onorat-o doar cei amintiți mai sus. În anul 2006, numit de criticul Eugen Lungu *Anul lui Vladimir Beșleagă*, Maestrul a recuperat tăcerea din deceniile anterioare prin publicarea a cinci cărți diferite ca specie și scriitură. După ce în adolescență se încercase ca poet, abia acum veni momentul să publice prima sa carte de poezie *Țipătul lăstunului*. De mare valoare istorică – o veritabilă mărturie despre dezastrul moral provocat de regimul comunist – este volumul *Cruci răsturnate de regim. Mănăstirea Răciula 1959*.

Tot ce a scris Vladimir Beșleagă are legătură cu temperamentul său, cu timpul pe care l-a trăit și îl trăiește. Este acel tip de legătură somatică între ființa din carne și sînge și ființa literară care se regăsește în toată opera sa. Scriitorul a dat literaturii o proză somatică, corporală, avea să spună cineva mai tîrziu. Fraza cu reverberații ample, cu detalieri și nuanțări reflectă structura corporală a celui care plăsmuiește opera. Ritmul prozei lui Vladimir Beșleagă se mișcă în încrustațiile cosmice ale locului în care a luat ființă lumea romanelor sale. Cele două maluri ale Nistrului și cele două maluri ale Prutului au dat literaturii române din Basarabia o anumită conștiință scriitoricească. O conștiință marcată de un dramatism aparte, uneori înălțată pînă la tensiunea superioară a tragicului. De la dramaticul destin a lui Isai din romanul *Zbor frînt*, de la nefericitul Filimon pînă la tragicul Miron Costin – viața acestor personaje reflectă anevoioasa cale în istorie a moldovenilor ca parte a românității. Recitind în zilele acestea

.....
romanul *Zbor frînt* mi-am dat seama că anumite reflecții ale personajului sînt de cumplită actualitate, că acea linie a frontului, iată, nu a dispărut. Este un alt front, dar a rămas aceeași linie.

Romancier care a sincronizat discursul prozei basarabene cu modelele literaturii române și europene, care în întreaga sa activitate a avut și are un impact major, personalizat asupra dezvoltării literaturii române din partea stîngă a Prutului, spirit liber, deschis, care a promovat neconținut valorile autentice, naționale și europene, democrația, care a acceptat diferența, Maestrul Vladimir Beșleagă ar onora oricare altă comunitate academică din șirul universităților din Republica Moldova prin acceptul Domniei Sale de a i se conferi un titlu onorific. Avînd în vedere strălucita sa personalitate, avem bucuria și onoarea de a-i conferi astăzi în mod solemn titlul de Doctor Honoris Cauza al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Domnului scriitor Vladimir BEȘLEAGĂ.

Comisia pentru *Laudatio*:

Președinte: prof. univ., dr. habil., Gheorghe Popa, rector.

Membri:

conf. univ., dr. Maria Șleahțișchi, prorector pentru activitatea științifică, scriitoare;

conf. univ., dr. Nicolae Leahu, decan al Facultății de Filologie, scriitor;

conf. univ., dr. Maria Abramciuc, șefă a Catedrei de literatură română și universală, scriitoare;

Mircea V. Ciobanu, director editorial al Întreprinderii editorial-poligrafice Știința, scriitor;

lector universitar Ghenadie Nicu, scriitor.

Vă mulțumesc.